

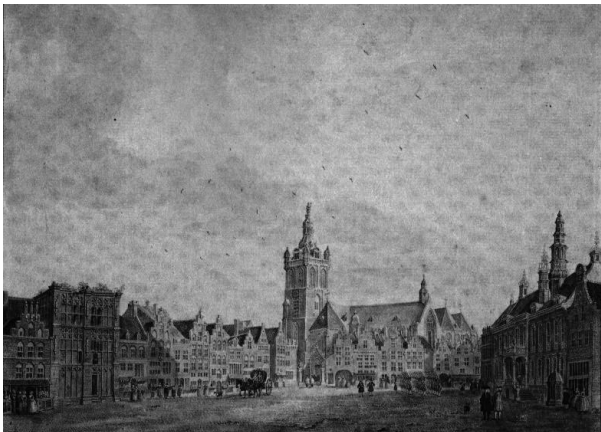
Geschiedenis Wenen

1

We beginnen met een overzicht van de geschiedenis in 1683. Dat blijkt een historisch jaar. De capucijner monnik, Marcus d'Aviano, hiernaast afgebeeld was een van de helden van die tijd. Hij ligt begraven op een ereplaats in de Kapuzinerkirche van Wenen. Deze monnik was zo beroemd in zijn tijd dat hij in 1688 bij een tocht door Europa hysterische mensenmassa's op de been wist te brengen in bijvoorbeeld Roermond. Getuige het volgende verslag.

2

18 juli 1688 geeft de Magistraat den volke kennis, dat de pater Marcus D'Aviano in de stad zal komen om eenieder de effecte van zijn zalige Benedictie te doen genieten. De Magistraat zal hem verwelkomen en met 8 apostelen wijn vereren. Enige der oude en jonge schutten zullen het theater met pieken bewaken. De stadsdienaars zullen met partizanen, de portiers en nachtwakers met halve pieken dienst doen.

Bericht van 22 juli: *hier vermocht hij uit twaalf tot veertien mensen de duivel te bannen. Op de Markt werd hij ontvangen door de voltallige magistratuur. Voor het stadhuis was een podium opgericht.*

Nadat de pater aan de toegestroomde menigte de zegen had gegeven, stortte de verhoging in. Blijkbaar niet stevig gebouwd, was zij door het opdringen der mensenmassa bezwaken. Op de Markt zelf en in de aangrenzende straten en op de daken der woningen waren 40.000 mensen. Tijdens de preek en de benedictie zag men lammen en kreupelen opstaan en zieken voelden zich weer gezond. Na afloop van de plechtigheid was de Markt als bezaaid met krukken, doeken en windsels. Ook het stadhuis lag er vol van zodat een kar nauwelijks voldoende was ze weg te voeren. De pater moest geregeld onder bewaking staan. Zo niet, dan werden hem de kleren van het lijf gerukt en kon hij zich nauwelijks een weg banen door de menigte. Onder de wonderbaar genezenen bevond zich ook de gravin van Manderscheidt, abdis van Thorn. Ruim drieëndertig jaar had zij te bed gelegen."

3

Wat heeft deze pater nu met Wenen te maken? Om dat te kunnen begrijpen kijken we allereerst naar een historische kaart.

Op deze kaart uit 1721 zien we hoe na de vrede van Utrecht van 1713 Spanje los komt van Oostenrijk. De zuidelijke Nederlanden vallen nu onder Oostenrijk.

(Behalve België horen daar ook een deel van het huidige Limburg bij, zoals het gebied rond

Roermond en Weert. Dit blijft zo tot de Franse tijd, vanaf 1794 worden de zuidelijke Nederlanden door Frankrijk geannexeerd, inclusief Maastricht en Zuid-Limburg dat vanaf omstreeks 1630 bij de noordelijke Nederlanden hoorde. Noord-Limburg valt onder Pruisen en wordt pas later geannexeerd (1801). Noord-Nederland zelf wordt uiteindelijk ook een korte periode (1810-1812) geannexeerd. Na de vrede van 1815 worden de Zuidelijke en Noordelijke Nederlanden samengevoegd. In 1930 maakt België zich los. Na de vrede met Nederland in 1839 wordt het huidige Nederlands Limburg losgemaakt van België en komt bij Nederland, ook Luxemburg wordt zelfstandig.)

Verder zien we de enorme uitgestrektheid van het Habsburgse rijk: Oost-Europa, delen Italië. Het Habsburgse rijk werd in 1683 ernstig bedreigd door de Turken. Deze werden door een groot leger onder leiding van de Poolse koning verslagen bij het beleg van Wenen. Vanaf de Kahlen Berg, aangevuurd door de later heilig verklaarde Marcus D'Aviano, stormden de troepen op de Turken af en wisten deze volledig te verslaan en te verjagen. Sindsdien kwam het rijk tot grote bloei.

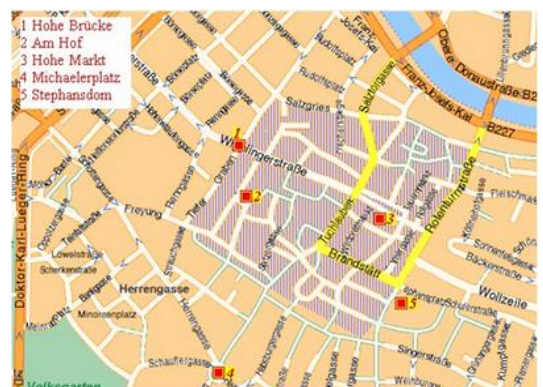
4

Grote lijnen.

- 640 jaar Habsburgers (1288-1918)
- Donau: Wijn en handel
- Cultuur: hoogtepunten 16^e, 18^e eeuw, eind 19e en begin 20^e eeuw
- Belangrijke keizers: Maximiliaan, Rudolf II (Praag) Maria Theresia, Josef II, Franz Josef
- Opvallende veldheren en bestuurders: Eugene van Savoye, Metternich
- Muziek: Weense en Praagse polyfonie (De Monte) 1^e Weense school (Haydn, Mozart, Beethoven) en 2^e Weense school (Schönberg, Berg, Webern)

5

De Romeinse tijd. Op dit kaartje kun je zien wat het oudste deel van Wenen is. Het gaat om een Romeinse legerbasis die ommuurd was. Bij de Michaeler Platz is allerlei bebouwing teruggevonden, waarschijnlijk voor handwerkslieden, concubinen en kinderen van de soldaten.

6

In veertiende eeuw werd een universiteit opgericht. Deze trok studenten vanuit de verre omgeving. In dezelfde eeuw wordt ook de Stephansdom herbouwd. In de middeleeuwen was wijn het voornaamste handelsproduct. Je ziet de hellingen onder de Kahlen Berg, waar nog steeds wijnbouw plaats vindt.

7

- Otto I: Babenberg wordt markgraaf Wenen 955
- 1137 wordt de stad ommuurd. Handel, wijn
- In 1288 oorlog: de laatste Babenbergse vorst wordt verslagen door een Habsburger. Begin 640-jarig Habsburgs rijk.
- In 1359 nieuwe Stephansdom, kort daarna wordt een universiteit gesticht: cultuur
- In 1438 wordt voor de eerste keer een Habsburger tot Rooms-keizer benoemd: bestuur

8

Afbeelding van de Bartolomeusnacht in Parijs, moord op protestanten. In het Habsburgse rijk is er geen beeldenstorm geweest. Een van de keizers was zelf protestant. Maar met name in het

noorden, Bohemen, kwamen eind 16e eeuw de protestantenvolgeningen toch op gang. Duizenden vluchtten naar Duitsland en de Nederlanden (Comenius)

9

- 1477: Maximiliaan I van Oostenrijk trouwt met Maria van Bourgondië, erfgename van de Nederlanden.
- 1519: Karel V erft Bourgondische titels. Zijn broer Ferdinand I wordt aartshertog van Oostenrijk. In 1526 verwerft hij ook Bohemen.
- 1529 belegeren de Turken Wenen, moeten door pest wegtrekken.
- 1533: Hofburg in Wenen wordt residentie.
- 1541 pest.
- 1556: rijk wordt uitgebreid met Hongarije.
- In 1571 staat de Protestantse Maximiliaan II godsdienstvrijheid toe. 80% van Wenen is protestant.
- In 1583 wordt de residentie van de keizers verplaatst naar Praag uit angst voor Turken door Rudolf II. Hoogtepunt cultuur (Arcimboldo, Hassler) Van 1598-1618 wordt het protestantisme verboden.

10

Tweede belegering door de Turken

In 1683 werd Wenen voor de tweede keer belegerd door de Turken. Deze waren ook in oorlog met Polen. De jaren daarvoor waren steeds meer volkeren in de Balkan onderworpen aan de sultan. Het werd een penibele situatie. Toen kwam een geallieerd ontzettingsleger van Polen, Venetianen en leden van de pauselijke staat naar Wenen. Zij sloegen hun legers op boven op de

Kahlen Berg. Pater d'Aviano, die eerder al ontboden was door de Oostenrijkse keizer om te helpen bij de vruchtbaarheid van zijn vrouw, voegde zich bij het leger, en met de kreet: "Marcus zal zegevieren" stormde het leger naar de Turken. De Turken werden totaal in de pan gehakt en er werd enorm veel buit gemaakt. Naar men zegt ook koffie, die vanaf toen ook in Wenen geschonken werd. Ook de halve maantjes brood werden een Weense specialiteit. Deze overwinning kon Oostenrijk goed gebruiken, want in het westen was er nog steeds gedonder met Lodewijk XIV, die bijv. van 1583 tot 1579 de zuidelijke Nederlanden had bezet. Ook Oostenrijkse bezittingen in Italië lagen toen onder vuur door de oorlogsverrichtingen van de zonnekoning. d'Aviano die veel wonderen verricht zou hebben, ook in Italië, is kort geleden zalig verklaard door paus Paulus VI. Hij is begraven in de Kapuzinergruft bij de keizers.

Na de eerste belegering van de Turken, die verslagen werden in 1529, werd Wenen sterk gefortificeerd. Dit ging door tot halverwege de 17e eeuw.

11

Eugenius van Savoye. Door Lodewijk XIV uitgekotst. Streed mee bij het beleg van Wenen in 1683. Daarna diverse overwinningen nog op Turken tot in 18^e eeuw. Ook belangrijk bij overwinningen in Italië op Frankrijk, begin van overheersing Habsburg in Lombardije. Na 1714 officieel gouverneur van Zuidelijke Nederlanden in Brussel, maar heeft zich altijd laten vervangen. Bouwt Belvedere (Nicolaas von Hildebrandt). Begraven in Stephansdom.

12

De baroktijd is voor Wenen en de Habsburgers in het algemeen

een goede tijd, vooral in de 18e eeuw. Maria Theresia wordt een zeer populaire keizerin. Zij laat Schönbrunn sterk uitbreiden en vernieuwen in classicistische stijl. Na de laatste pestepidemie van 1713-1714 wordt er een kerk gebouwd ter ere van Carolus Borromeüs, de pestheilige bij uitstek. Dat is de beroemde Karlskirche.

13

- 1618 begin dertigjarige oorlog (begint met opstand in Bohemen). Contrareformatie . Wenen wordt weer residentie.
- 1629 pest.
- 1643 Zweedse troepen bedreigen Wenen.
- 1673-1678 oorlog met Frankrijk om de Zuidelijke Nederlanden.
- 1679 Pest.
- 1683: 2e belegering van Wenen door Turken, prins Eugenius van Savoye verslaat de Turken. Bouw Belvedere (Nicolaas von Hildebrandt) 1712-1717
- 1713-1714 laatste pestepidemie 1719 bouw Karlskirche.
- 1740 Maria Theresia bestijgt troon. 1744-1749 Schönbrunn (eerste bouw was van Fischer von Erlach) wordt door Nikolaus von Pacassi sterk verbouwd. Oostenrijkse rococostijl. Haydn en Mozart

14

Op het einde van de 18e eeuw is Josef II de opvolger van Maria Theresia. Hij is de keizer van de verlichting. Goedgezind voor de kunstenaars kunnen Haydn en Mozart een goede boterham verdienen. Kloosters met een uitsluitend meditatieve functie laat hij sluiten. Hij sticht ziekenhuizen en verbiedt begraven in de binnenstad: er komen nieuwe kerkhoven in de buitengebieden. Hij is uitvinder van de recycling grafkist: de dode wordt opgebaard in een kist, maar bij het graf aangekomen wordt een hendel losgemaakt en schuift het lijk in het graf. De kist kan worden hergebruikt. Ook maakt hij van het privejachtbos van de keizerlijke familie een openbaar park: het Prater. Later doet hij dat ook met de Augarten.

15

- 1766 Josef II opent Prater
- 1781 Tolerantie-edict. Tijd van Haydn en Mozart. 1789 Franse revolutie, 1792 wordt Marie-Antonette, dochter van Maria Theresia, onthoofd.
- 1805: Napoleon zegeviert bij Austerlitz, 1806 wordt Franz II afgezet als Rooms keizer, wordt als Franz I koning van Oostenrijk. 1809 betreft Napoleon Schönbrunn en trouwt met Marie-Louise, dochter van Franz I.
- 1812-1814 Napoleon verslagen, Oostenrijk grote rol door graaf Metternich bij congres van Wenen.

16

Halverwege de 19e eeuw worden de stadsmuren en verdedigingswerken gesloopt. De Ringstrasse wordt aangelegd. Ook komt er een spoorweg. Allerlei gebouwen in neostijlen,

zoals het neogotische raadhuis worden gebouwd. Otto Wagner ontwerpt alle tramhokjes. Frans Josef treedt aan na de revolutie van 1848 en blijft keizer tot 1916. Rond de eeuwwisseling wordt Cal Lueger burgemeester. Hij heeft sterk Duitstalige nationalistische sentimenten. Tegelijk doet hij veel goed voor de stad door de aanleg van sanitair en riolering en hij laat nieuwe ziekenhuizen bouwen.

17

- Tot 1848 politieke onderdrukking en poging tot restauratie keizerschap.
- 1837 aanleg eerste spoorweg.
- 1848 revolutie. Metternich wordt afgezet, keizer Ferdinand wordt vervangen door Franz Josef.
- 1857-1865 sloop vestingmuren en bouw Ringstrasse.
- 1890: de voorsteden worden bij de stad getrokken. De etnische gebieden Bohemen, Hongarije etc. beginnen zich steeds meer te roeren. In Wenen Karl Lueger tot burgemeester gekozen. Antisemitisme begint steeds meer de kop op te steken.

18

Tussen 1890 en 1910 is er een nieuwe grote bloeiperiode van de cultuur. Het is de tijd dat de 2e Weense school opgang doet. Na de eerste wereldoorlog is er een socialistisch gemeentebestuur, maar in de dertiger jaren krijgen de nazi's het voor het zeggen. In 1938 is er Anschluss. Wenen wordt in 1944 gebombardeerd en er is naast leed ook veel materiële schade.

19

- Jung Wien, Jugendstil, Secession, Wiener Werkstätte, expressionisme, Freud, tweede Weense school: Schönberg, Berg, Webern
- 1914 1e wereldoorlog met als aanleiding moord aartshertog Ferdinand in Sarajewo.
- 1916 dood Franz Josef.
- 1918 republiek Oostenrijk uitgeroepen.
- 1920-1934: socialisten hebben grote invloed in Oostenrijk.
- 1934 Nazi's vermoorden kanselier Dolfuss.
- 1938: Hitler trekt Oostenrijk binnen, Anschluss
- 1944: geallieerden bombarderen Wenen.
- 1945: Wenen wordt bestuurd door Rusland en westerse geallieerden. Dit duurt tot 1955.